

SÄKRING OKLART!

Om när osäkra besked leder till osäkra utgångar

Av Robin Dahlberg, medlem i Säkerhetskommittén

Foto: José Sepúlveda

Det är en fin sommardag i juni 2002. Jag klättrar på en av mina favoritklippor i Stockholm. Har precis nått ankaret efter att ha lyckats onsghta en av klippans klassiker. Leden är bultad och ankaret likaså. Ankaret sitter uppe på en liten hylla där man står bekvämt. Jag kopplar in mig i ankaret med en karbin och börjar trä igenom repet för att kunna bli nedsänkt till marken av min kamrat. Jag kopplar ur karbinen och ska precis sätta mig ner i repet. Av någon anledning gör jag inte det. Varför vet jag inte. Kanske är det den försiktiga klättraren i mig som styr. Denna försiktiga klättrare räddar mig från att störta 20 meter ner i ett hav av stenblock, mot en ganska säker död. För nere på marken har min kamrat lagt av, dvs. kopplat ur sin repbroms från repet. Jag har nog gjort en del farliga saker i mitt liv, framför allt på berget, men frågan är om inte detta varit det närmaste döden jag varit, någonsin.

”Denna försiktiga klättrare räddar mig från att störta 20 meter ner i ett hav av stenblock, mot en ganska säker död”

Så vad är det som gör att situationer som denna uppstår? Det är lätt att avfärda det som slarv och brist på omdöme och kunskap men en sådan inställning lämnar inte mycket utrymme åt analys och rannsakande. Exakt orsak till mitt tillbud kommer jag nog aldrig att få reda på, men det är några saker som många år senare sjunkit in och efter olyckan på Brappersberget den 13 juni i år, där en 25-årig norrman föll från toppen av klippan, så blir jag åter påmind om det som inträffade och vilken tur jag har som kan sitta och skriva detta idag. Det är nog till och med ganska troligt att orsaken härrör från samma problem, nämligen otydligheten i vad vi egentligen menar när vi kommunicerar samt

olika tolkningar av situationen emellan säkrare och klättrare.

Stein Tronstad, som tidigare arbetat med säkerhetsfrågor på Norges Klatreförbund, har samtalat med de inblandade i olyckan på Brappersberget i Bohuslän och sammanfattar händelsen på följande sätt:

Klättraren kommer upp på en led som han klättrat många gånger förr, och är mentalt sett ganska avslappnad. På toppen finns det borrarbultar som inbjuder till att rigga för nedsänkning. Samtidigt handlar säkraren utifrån det som gjordes på föregående led, nämligen standplats med säkring av andreman uppifrån toppen. Därigenom uppstod en situation där klättrare och säkrare, oavsett vad som var avtalat, hade olika uppfattningar av vad som skulle ske.

American Alpine Club publicerar årligen en bok, Accidents in north american mountaineering, som summerar årets inkomna incidentrapporter från Nordamerika. År 2012 och 2013 så gör de djupdykningar i incidenter som handlar om "rappelling" och "lowering". På svenska skulle en rimlig översättning vara firning (rappelling) och nedsänkning (lowering). Att de väljer att publicera varsin temabok för firning och nedsänkning är intressant, och visar att respektive metod är vidhäftat sina specifika riskmoment och procedurer. Svenska begreppet att fira kan betyda fler saker. Man kan fira ned sig själv, men man kan också fira ner någon annan. Om vi inkluderar såväl rappellering som att sänka ner klättraren, i begreppet fira så bör vi vara ytterst medvetna om att helt olika metoder och procedurer kommer att kallas samma sak. Detta är något som jag ser som en tydlig svaghet. Vår situationsbild bygger ju till stor del på vad vi hör, eller tror oss höra, och resten till vad vi ser, tillsammans med vår erfarenhet. För att minska risken av missförstånd bör vi åtminstone ha tydliga, specifika och gemensamma begrepp.

AAC's statistik visar på att 22 % av nedsänkingsolyckorna beror på kommunikationsfel. Bland dessa fel finns tre huvudsakliga spår:

- Miljö som försvårar kommunikation, såsom t.ex. avstånd, stark vind eller dålig sikt.
- Oklarhet i kommandonas betydelse.
- Oklart vad säkraren och klättraren har för intentioner, väl uppe vid ankaret.

Stein Tronstad skrev en mycket bra artikel i norska tidningen Klatring för ett par år sedan, under rubriken Tvetydig taurop, entydig utfall. Artikeln syftar till att reda ut begreppen som används vid de olika procedurerna som sker när klättraren är upp vid ankaret, och den uppenbara risken som uppstår om man förväxlar dessa. Artikeln är mycket läsvärd, men tänk på att de norska kommandoorden inte överensstämmer med de svenska.

<http://klatring.no/LinkClick.aspx?fileticket=Vp7PqTN6iKk%3d&tabid=4745>

"Plötsligt står vi med invanda mönster, beteenden och förväntningar i en situation som tillåter nåt annat, nåt enklare och bekvämare"

Tydligare kommandoord – tydligare innebörd

Kanske är en genomgång av begrepp och kommandon på sin plats. Säkerhetskommittén har initierat en diskussion om de svenska kommandoorden bland en liten grupp tongivande klättrare, för att se om de finns utrymme för förändringar som gör tydligare åtskillnad mellan begrepp samt är lättare att höra skillnad på. Vad du tycker och tänker om detta är mycket intressant och har du åsikter så är du mer än välkommen att skicka dessa till sakerhet@klatterforbundet.se

En risk med bultade ankare

En risk med bultade ankare på naturligt säkrade leder är att vi står inför en ny situation när vi når ankaret. På en naturligt säkrad led byggs allt som oftast ankaret med egna säkringar. Vanligtvis följer även andremanen upp och rensar leden. Väl uppe så tas ankaret bort och man går ner från berget eller firar i avsedd firningsstation. Plötsligt står vi med invanda mönster, beteenden och förväntningar i en situation som tillåter nåt annat, nåt enklare och bekvämare, nämligen ett bultat ankare som kan träs igenom och användas för nedsänkning. Denna krock av intentioner och ny situationsbild är ej att underskatta, sett utifrån ett riskperspektiv. Det här bör inte läsas som ett inlägg i debatten om bultade ankars vara eller icke vara på naturligt säkrade leder, utan endast som en blinkande varningslampa. Till dess nedsänkning (ej firning/rappellering), i bultade ankare på naturligt säkrade leder, blivit vardag bör denna situation bemötas med största noggrannhet och tydlighet.

När det gäller mitt egna tillbud, den där sommardagen 2002, så var hela leden bultad. Däremot hade säkraren nästan uteslutande klättrat traditionellt och var mycket ovan vid sportklättringens procedurer, där nedsänkning efter klarad led är mer regel än undantag. Orsaken till mitt tillbud och till olyckan på Brappersberget är tveklöst kommunikationsfel men det är först när vi letar efter orsaken till kommunikationsfelet som ödmjukheten framträder och berättar att saker kan hända även dig.

Lyckligtvis så har klättraren som föll på Brappersberget hämtat sig väl från olyckan och kommer troligtvis att bli fullt återställd. Så vi hade tur båda två, även om han och hans närmaste, för en stund, fick uppleva klättringens baksida, på ett sätt som jag sluppit. Tyvärr har inte alla samma tur.

Klättra försiktigt där ute, och inne!

LÄNKAR TILL LÄSVÄRDA ARTIKLAR

Tvetydig taurop, entydig utfall

<http://klatring.no/LinkClick.aspx?fileticket=Vp7PqTN6iKk%3d&tabid=4745>

Know the ropes: Lowering

<http://publications.americanalpineclub.org/articles/13201212717>

Norsk 25-åring skadad i klätterolycka i Bohuslän

<http://bergsport.se/2014/06/14/norsk-25-aring-skadad-i-klatterolycka-i-bohuslan/>

